

สิทธิมนุษยชนและผู้ติดเชื้อเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศไทย

นางสาวสมลักษณ์ ริมพะสุต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-596-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018615 i 15187093

HUMAN RIGHTS AND HIV-INFECTED PEOPLE : A CASE STUDY OF THAILAND

Miss Somluk Rimpasut

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

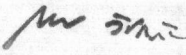
1992

ISBN 974-581-596-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์   สิทธิมนุษยชนและผู้ติดเชื้อเอชไอวี : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศไทย
โดย   นางสาวสมลักษณ์ ริมพะสุต
ภาควิชา   นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์วิทิต มันทาภรณ์

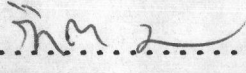

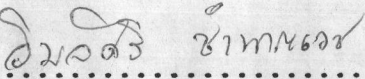
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

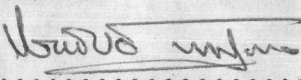

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรไวย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

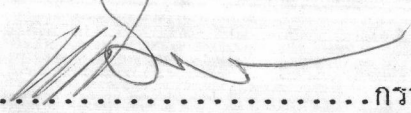

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต เกิดสมเกียรติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์วิทิต มันทาภรณ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชานาญเวช)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประพันธ์ ภาณุภาค)

..... กรรมการ
(อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์แก้วสรร อติโพธิ)

สมลักษณ์ ริมพะสุด : สิทธิมนุษยชนและผู้ติดเชื้อเอชไอวี : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศไทย
(HUMAN RIGHTS AND HIV-INFECTED PEOPLE : A CASE STUDY OF THAILAND)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.วิจิต มั่นตาภรณ์, 221 หน้า. ISBN 974-581-596-9

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัญหา ท้นระ และแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย กรณีสิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพและรักษาพยาบาล สิทธิว่าด้วยความ เป็นอยู่ส่วนตัว และสิทธิที่จะทำงานตามแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมาย ภายในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย กรณีปัญหา

1) การเลือกปฏิบัติในการรักษาพยาบาล 2) การเปิดเผยความลับของผู้ป่วย 3) การตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม 4) การเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน 5) การตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอชไอวีในผู้ที่ยื่นขอประกัน และการปฏิเสธค่าขอประกันชีวิตถ้าพบเชื้อเอชไอวี รัฐได้ให้ความคุ้มครองยังไม่เพียงพอ แม้รัฐจะมีพันธะตามกฎบัตรสหประชาชาติ และจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพและรักษาพยาบาล สิทธิว่าด้วยความ เป็นอยู่ส่วนตัว และสิทธิที่จะทำงาน ต่อบุคคลทุกคน ซึ่งหมายรวมถึงผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยยังพบว่า นอกจาก "สิทธิ" ดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าด้วย สิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 29 (2) ยังได้ระบุให้บุคคลทุกคนที่มี "ความรับผิดชอบ" ดังนั้นผู้ติดเชื้อเอชไอวีทุกคนจึงต้องมี "ความรับผิดชอบ" ต่อบุคคลอื่นในสังคมด้วยการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใน ทุกวิธีการทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริมการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของ เชื้อเอชไอวี ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นด้วย

ภาควิชา ..... นิติศาสตร์
สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต ..... สันติภาพ ริมพะสุด
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... ม. ร.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C070903 : MAJOR LAW

KEY WORD : HUMAN RIGHTS/HIV-INFECTED PEOPLE

SOMLUK RIMPASUT : HUMAN RIGHTS AND HIV-INFECTED PEOPLE : A CASE STUDY OF THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.VITIT MUNTARBHORN, 221 PP. ISBN 974-581-596-9

This research aims to study problems concerning the human rights and obligations of HIV-infected persons in Thailand. These rights include the right to health and medical care, the right to privacy and the right to work. Both International Law and Internal Law are used for this research.

The research has found that HIV-infected people in Thailand are accorded less protection from the Thai Government than they should be accorded as part of human rights. Five problems are pertinent: 1) discrimination concerning medical care 2) breach of confidentiality with respect to patients 3) mandatory blood testing 4) discrimination relating to work 5) blood testing concerning application for life insurance and testing which leads to refusal to employ the tested persons. Even though the state is obligated under the United Nation Charter and international customary law to protect the right to health and medical care, the right to privacy and the right to work of every person in the state, including HIV-infected person, there is much that is amiss.

However, the research has found further that besides these "rights", every one must have "responsibilities" towards others as indicated under Universal Declaration of Human Rights 1948, Article 29(2). HIV-infected people must respond to the interests of others in society by refraining from committing acts or omissions which then lead to the spread of AIDS. They must also protect other people's human rights.

ภาควิชา ..... นิติศาสตร์
สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติกร ..... สอนวิชา ๒๕
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาอย่างยิ่งของท่านรองศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาทรรณ ซึ่งกรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา กรุณาอ่านและให้คำแนะนำวิทยานิพนธ์นี้มาโดยตลอด รวมทั้งอนุเคราะห์ด้านเอกสารการวิจัยจากต่างประเทศสำหรับค้นคว้าเพื่อให้อาจารย์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพานิต เกิดสมเกียรติ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชานานูเวช ท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ประพันธ์ ภาณุภาค ท่านอาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ ท่านอาจารย์แก้วสรร อติโพธิ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบและสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ อนุเคราะห์ด้านข้อมูล อันเป็นประโยชน์ยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณจตุรงค์ วรณนวล ที่ได้ให้ความสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์นี้ โดยให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นกำลังใจ ขอบขอบคุณ คุณณมด ศิริวาณิชย์ ที่ช่วยเหลือด้านแปลเอกสารและให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา

วิทยานิพนธ์นี้ หากปรากฏคุณค่าและประโยชน์ในทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอโน้มอุทิศ แต่ปิตามารดา และผู้มีพระคุณกับผู้เขียนทุกท่าน

สมลักษณ์ ริมพะสุต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฆ
สารบัญรูป.....	ด

บทที่

บทนำ.....	1
1 บททั่วไป.....	3
1.1 ความหมายและลักษณะของเอตส์ และผู้ติดเชื้อเอตส์.....	3
ความหมายของเอตส์.....	3
ความหมายของผู้ติดเชื้อเอตส์.....	3
ลักษณะของผู้ติดเชื้อเอตส์.....	4
ลักษณะการแพร่เชื้อเอตส์.....	5
1.2 ลักษณะและที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ.....	6
ลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศ.....	6
ที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ.....	8
1.3 ประวัติและแนวคิดของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน..	13
1.4 ลักษณะของสิทธิในสิทธิมนุษยชน.....	23
สิทธิที่ชัดเจน (สิทธิเด็ดขาด).....	24
สิทธิที่ไม่ชัดเจน (สิทธิไม่เด็ดขาด).....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2	
แนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอดส์ในระดับระหว่างประเทศ..	28
2.1	
สถานการณ์และแนวโน้มของโรคเอดส์ทั่วโลก.....	28
สถานการณ์โรคเอดส์ทั่วโลก.....	28
สถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ตามเขตต่างๆ.....	33
แนวโน้มของโรคเอดส์ทั่วโลก.....	35
2.2	
กฎหมายระหว่างประเทศให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอดส์.....	35
2.2.1	
ความสัมพันธ์กับสนธิสัญญาระหว่างประเทศ.....	36
กฎบัตรสหประชาชาติ (United Nations Charter)..	36
2.2.2	
ความสัมพันธ์กับจารีตประเพณีระหว่างประเทศ.....	37
ก. พื้นฐานของสิทธิมนุษยชน.....	37
ข. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948).....	39
2.2.3	
ความสัมพันธ์กับมติและนโยบายขององค์การระหว่างประเทศ..	43
ก. มติและนโยบายขององค์การระหว่างประเทศ เรื่องสิทธิของผู้ติดเชื้อเอดส์.....	43
- องค์การสหประชาชาติ (United Nations Organization, UN).....	44
- องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO).....	47
- องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization, ILO).....	53
ข. ผลทางกฎหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ และข้อมติองค์การระหว่างประเทศ.....	55
- ผลทางกฎหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	กฎบัตรสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชน.....	57
	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948.....	58
	- ผลทางกฎหมายของข้อมตองค์การระหว่างประเทศ...	59
	กรณีนำจารีตประเพณีระหว่างประเทศมากล่าวไว้ในข้อมติ.....	61
	กรณีการสร้างจารีตประเพณีระหว่างประเทศโดยข้อมติ.....	61
	2.2.4 อื่นๆ.....	62
3	กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ เรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในต่างประเทศ.....	65
	3.1 กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ เรื่องสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในต่างประเทศ..	71
	3.1.1 สิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพ และรักษาพยาบาล (Right to health and medical care).....	72
	3.1.2 สิทธิว่าด้วยความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy)....	74
	3.1.3 สิทธิที่จะทำงาน (Right to work).....	84
	3.2 กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ เรื่องความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในต่างประเทศ.....	90
4	กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ เรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอชไอวีภายในประเทศไทย.....	93
	4.1 สถานการณ์และแนวโน้มของโรคเอชไอวีในประเทศไทย.....	93
	สถานการณ์โรคเอชไอวี.....	93
	แนวโน้มของโรคเอชไอวี.....	102

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.2 ลักษณะปัญหา เรื่องสิทธิของผู้ติด เชื้อ เอชไอวีในสังคมไทย.....	104
ก. ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการรักษาพยาบาล.....	105
ข. ปัญหาการเปิดเผยความลับของผู้ป่วย.....	107
ค. ปัญหาการตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม.....	109
ง. ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน.....	111
จ. ปัญหาการตรวจเลือดเพื่อหา เชื้อ เอชไอวีที่ยื่นขอประกันชีวิต และ การปฏิเสธค่าขอประกันชีวิต ถ้าพบเชื้อ เอชไอวี.....	112
4.3 นโยบายและแนวทางปฏิบัติของรัฐในเรื่องสิทธิของผู้ติด เชื้อ เอชไอวี.....	113
4.4 สิทธิและความรับผิดชอบของผู้ติด เชื้อ เอชไอวีภายใต้นโยบายและแนวปฏิบัติ ของรัฐและกฎหมายภายในประเทศไทย.....	125
4.4.1 วิเคราะห์กรณีปัญหาการเลือกปฏิบัติในการรักษาพยาบาล.....	126
4.4.2 วิเคราะห์กรณีปัญหาการเปิดเผยความลับของผู้ป่วย.....	135
4.4.3 วิเคราะห์กรณีปัญหาการตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม..	150
4.4.4 วิเคราะห์กรณีปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน.....	156
4.4.5 วิเคราะห์กรณีปัญหาการตรวจเลือดเพื่อหา เชื้อ เอชไอวีที่ยื่นขอ ประกันชีวิต และการปฏิเสธค่าขอประกันชีวิต ถ้าพบเชื้อ เอชไอวี.	164
4.5 การคุ้มครองสิทธิของผู้ติด เชื้อ เอชไอวีภายใต้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง.....	171
5 พันธะทางกฎหมายระหว่างประเทศของประเทศไทยต่อปัญหาสิทธิและความ รับผิดชอบของผู้ติด เชื้อ เอชไอวี.....	178
5.1 พิจารณาจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศ.....	178
5.2 พิจารณาจากจารีตประเพณีระหว่างประเทศ.....	185
5.3 พิจารณาจากมติองค์การระหว่างประเทศ.....	188
5.4 อื่นๆ.....	190

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
6	บทสรุป และ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาสิทธิและความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อ เอชไอวีในประเทศไทย.....	192
	บรรณานุกรม.....	208
	ประวัติผู้เขียน.....	221

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สถานการณ์โรคเอดส์ทั่วโลก ถึงวันที่ 1 มกราคม 2535.....	29
2 สถานการณ์โรคเอดส์ในทวีปเอเชีย รายประเทศตามลำดับ อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน ถึงวันที่ 1 มกราคม 2535.....	30
3 สถานการณ์โรคเอดส์ทั่วโลก รายประเทศตามลำดับ อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน ถึงวันที่ 1 มกราคม 2535.....	31
4 Date of Initial Introduction of HIV/AIDS Legislation in Developed Countries.....	66
5 Date of Initial Introduction of HIV/AIDS Legislation in Developing Countries.....	67
6 Jurisdictions the Have Introduced Significant Legislation on HIV/AIDS.....	69
7 Notification of AIDS and HIV Infection.....	75
8 จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ (AIDS) แยกตามปัจจัยเสี่ยงและแยกตามรายปีที่เริ่มป่วย ตั้งแต่กันยายน 2527.....	95
9 จำนวนผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) แยกตามปัจจัยเสี่ยงและแยกตามรายปีที่เริ่มป่วย ตั้งแต่กันยายน 2527 ถึง 31 ธันวาคม 2534.....	98
10 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) แยกตามกลุ่มอายุและเพศ ตั้งแต่กันยายน 2527 ถึง 31 ธันวาคม 2534.....	100
11 จำนวนผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) แยกตามรายอาชีพ ตั้งแต่กันยายน 2527 ถึง 31 ธันวาคม 2534.....	101
12 การคาดคะเนจำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ในประเทศไทย พ.ศ.2534-2543.....	103

สารบัญ

รูปที่		หน้า
1	AIDS Cases by Risk Factors by Year September 1984 UPTO December 31, 1991.....	94
2	ARC Cases by Risk Factors by Year September 1984 UPTO December 31, 1991.....	97
3	AIDS & ARC cases by age group Thailand, 2527-2534.....	99